

תפארת שלמה מראדמסק פרשת ואתחנן

קידושין טו

עניין: שיעבודא דרבי נתן
בהענקה

שיעורי רבי שמואל אות קסו

וכן נראה להוכיח לפי גירסת הגר"א בסוגיא, שמחק מאי דפריך יורשיו אמאי לא שכיר קרייה רחמנא וכו', ולגירסתו הא דממעטינן לו ולא לירושיו קיימא במסקנא, וכ"ה בסיפרי פרשה ראה, ולפי"ז מוכח דהענקה לא הוי חוב ממון, דאם הוי חוב ממון הרי כבר זכה העבד בחוב ואמאי לא יורישנו כשאר ממונו, וע"כ דהוי מצוה גרידא ואהא ילפינן דהמצוה היא רק לו, אבל לירושיו ליכא מצוה, [משא"כ אי הוי חוב ממון לא שייך למעט דהמצוה היא רק לו ולא לירושיו, כיון שכבר זכה בו והוי כממון דידיה].

שי"ד חושן משפט

סי' פו סוס"ק ג'

מהרש"ך ח"א סי' י"ג [בתשובת מהר"ש טייטאצק] נתעורר על דברי הרמב"ם, וכן בספר גדולי תרומה ריש שער נ"א [ח"א ס"ה] דף ש"א, על מה שפסק הרמב"ם פ"ג מהלכות עבדים [ה"יב] כחנא קמא דמוכר עמנו אין מעניקין לו ובפ"ג מהלכות מלוה [ה"י] פסק כרבי נתן, ובש"ס אמרינן בפ"ק דקדושין [דף ט"ו ע"א] דת"ק לא ס"ל כר' נתן.

ואתחנן אל ד' וגו'. פרש"י אף שיש להם לנדיקים לתלות במעשיהם הטובים אינם מצקשים מאת המקום אלא מתנת חנם. נקדים מה שנאמר בסוף הפרשה (דברים ו, כה) ולדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ד' אלהינו כאשר ציונו, הרמב"ן ומפרשים עמדו בזה מה הכוונה במאמר הזה. ונראה לפי מה שכתב הש"ך (שו"ע ח"ומ"ב בסי' פ"ו סס"ק ג') גבי שיעבודא דר' נתן לגבי הענקה, דלא שייך בזה שעבודא דרבי נתן מתנת שזה הוא מטעם דקה ועל זה לא שייך שיעבודא דרבי נתן עיי"ש. ואיתא בזהר הקדוש (פ' נשא דף קכ"ג ע"ב) וזה לשונו, ויהיבין ליה כמה נשיבין ואלין אינון יסורין, ואי אית ליה ממונא דעובדין טבין דעבדי אתמעטין מיניה, ואיך אתמעטין מיניה, אלא כל זכות דנחית ליה מלעילא יהיב ליה לאלין מלאכי חבלה וצטלין מיניה יסורין

וז"ה שנאמר (משלי לא, טו) ותתן טרף לביתה, ר"ל שזה נקרא טרף מה שהחילונים חוטפים ההשפעות מבני ישראל באמרו כי הוא חייב להם מלד אחר ממה שפגס ח"ו, אולם השכינה הקדושה היא מלאת מהם, וזה ותתן טרף לביתה שיהיה ההשפעות הולכים לבני ישראל ולא יבזו הקליפות ח"ו. וזה שנאמר (שמות טו, יג) נחית בחסדך וגו', כי עולם חסד יבנה (תהלים פט, ג), אך צבואם לעולם העשיה הוא מתפשט גם כן להחילונים, וזה שאמר נחית בחסדך שיש נייחא להחסדים אם הם הולכים אל עם זו גאלת לכל יבזו הקליפות.

וז"ה פ"י הפסוק ולדקה תהיה לנו, פ"י אם נזכה לעשות כל המצוה לפני ד' כאשר צונו, להיות באופן הראוי שלא על מנת לקבל פרס רק למלאות רצונו יתברך שמו, אם כן השכר הניתן לנו הוא רק בתורת חנינה ולדקה יחשב לנו, אז תהיה השכר לנו ולא ישלטו צם זרים, כי נשמור לעשות כל המצוה הזאת לפני ד' אלהינו כאשר צונו, רק למלאות רצונו שלא על מנת לקבל פרס.

וז"ה כוונת רש"י בלשונו, אף שיש להם לנדיקים לתלות במעשיהם הטובים אינם מצקשים רק מתנת חנם, כי כאשר יבקשו שכר מעשיהם הטובים הלא אין נדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ו, כ), ואז גם הסטרא אחרא יבזאו לתבוע מה שמגיע להם חלקם מה שפגס ח"ו, לכן אינם מצקשים רק מתנת חנם ואז לא ישלטו צם הקליפות, יהיה ההשפעות להם. וזה שנאמר

דנשכירות אין מוניאין מדרי' נתן וכמ"ש למעלה, אלא הרמב"ם מפרש בעלמא בכל מיילי דדקה כגון מעשר עני ושאר דקה נמי לא ס"ל כר' נתן, דהדבר ידוע דהענקה הוא מדין דקה וכדמשמע בקרא [דברים ט"ו י"ד ט"ו] ובש"ס פרק אלו מניאות [ב"מ ל"א ע"ב] ובקדושין [י"ז ע"א] בכמה דוכמי, הלכך לא אינרטיך לו למעוטי בעל חובו דבעלמא (ושאר) [בשאר] דקה נמי לא ס"ל כר' נתן, כהנא, כדחניא בתוספתא דפאה [פ"ד ה"ט] מעשר עני אין משלמין בו החוב, ופסקה הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מתנות עניים [ה"י], וכ"כ המרדכי פ"ק דצ"ב [סי' תצ"ז] בשם אב"י העורר על אחד שהיו נושים בו מנה ונתנו לו דקה דפטור לשלם מנמעות [הצדקה] זה החוב מהן תוספתא, ע"ש, א"כ היינו דקאמרינן בעלמא לא סבירא לן כר' נתן, כן נ"ל ברור*: ד' ונתן לו קרן